

GEDOEMD TOT DE MARGE?

EEN ZOEKTOCHT NAAR DE PLAATS VAN INHEEMSE LITERATUUR IN TAIWAN

Door *Geert Geut*¹

ABSTRACT

Alle vormen van talige culturele productie (liederen, gedichten, mythen, ceremoniële teksten) van niet-geassimileerde inheemse gemeenschappen in het oosten van Taiwan waren oorspronkelijk volledig oraal. In de tweede helft van de twintigste eeuw begonnen leden van deze gemeenschappen literatuur te produceren. De overgang naar geschreven literatuur was problematisch, omdat deze schrijvers om gelezen te worden genoodzaakt waren de taal van de dominante meerderheid (Japans dan wel Chinees) te gebruiken. Ik onderzoek in dit artikel hoe het gebruik van geschreven tekst de inheemse literatuur naar de literaire marge verdrong in een context waarin deze groepen numeriek, maatschappelijk en economisch al gemarginaliseerd waren. En: waarom draagt in tegenstelling tot andere minderhedenliteratuur het gebruik van literatuur maar in zeer beperkte mate bij aan de emancipatie van deze gemeenschappen? Is de vraag uit de titel van dit artikel terecht?

KERNWOORDEN: Taiwan, inheemse literatuur, orale cultuur, marginalisatie, emancipatie, minderhedenliteratuur

¹ Geert Geut (1953) is oud-ontwikkelingswerker en diplomaat. Na zijn pensionering in 2019 volgde hij de BA-opleiding China Studies in Leiden, waar hij in 2022 cum laude afstudeerde. In 1982 studeerde hij cum laude af in de internationale economie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het grootste deel van zijn carrière bracht hij door in Afrika, met enkele onderbrekingen in Zuid-Amerika en Azië. Email: gsgeut@hotmail.com

INTRODUCTIE

De geschiedenis van de inheemse gemeenschappen in Taiwan is een geschiedenis van zowel marginalisering als emancipatie. Vanaf de eerste contacten in de zeventiende eeuw met de Spanjaarden en de Nederlanders tot aan de overheersing door Chinezen, Japanners en later weer Chinezen hebben de inheemse volken van Taiwan te maken gehad met onderdrukking en assimilatie. Beide processen hebben geleid tot hun marginalisatie in de Taiwanese samenleving en tot verlies van hun culturele identiteit. Ook in hun taaluitingen is dat verlies zichtbaar. De opleving vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw heeft de inheemse cultuur weliswaar een gewaardeerde plaats gegeven in het sociaal-culturele krachtenveld, maar mijn stelling is dat die waardering halfslachtig is. Die waardering leidde wel tot erkenning van de marginale positie van inheemse gemeenschappen maar niet tot verdere emancipatie, omdat zowel de Chinese meerderheid als de inheemse gemeenschappen ambivalent staan ten opzichte van de vraag hoe moderniteit, traditie en het inheems-zijn zich tot elkaar verhouden. Mede daardoor zal de inheemse literatuur niet uit de marge kunnen geraken.

In wat volgt ga ik op zoek naar een antwoord op de vraag hoe de taal en de taaluitingen van inheemse gemeenschappen in Taiwan in het proces van marginalisatie en in de heropleving een rol hebben gespeeld. De overgang van oratuur naar literatuur speelt daarbij een belangrijke rol. De inheemse bevolkingsgroepen hadden immers vrijwel geen andere optie dan de taal van de dominante buitenstaander te gebruiken om gehoord te worden.

De kern van mijn betoog gaat over de periode na 1980. Na perioden waarin buitenstaanders (Nederlanders, Han-Chinezen, Japanners) vooral *over* inheemse volken schreven, is er vanaf het midden van de twintigste eeuw een periode waarin inheemse schrijvers *zelf* over hun cultuur en taal beginnen te schrijven. In het verlengde van wat elders over minderhedenliteratuur wordt geschreven zouden we mogen verwachten, dat daarmee de emancipatie van deze gemeenschappen een steun in de rug kreeg. Mijn stelling is dat dat niet is gebeurd, omdat er geen eenduidigheid is over wat die emancipatie inhoudt. Het gebruik van literatuur heeft daarentegen tot een zekere exotisering van de inheemse cultuur geleid, waarbij de blik van de buitenstaander de waarde ervan bepaalt. De inheemse literatuur zal mede daardoor -klein maar waardevol- in de marge blijven.

EEN BEKNOPTE GESCHIEDENIS VAN INHEEMSE GEHEEMSCAPEN IN TAIWAN

Hoewel niet-Chinese inheemse gemeenschappen Taiwan al duizenden jaren bewoonden, begint de beschrijving van de geschiedenis van Taiwan in de regel pas met de komst van de Spanjaarden en Nederlanders in de zeventiende eeuw. De Europeanen werden in het midden van de zeventiende eeuw verdreven door Chinezen tijdens de ondergang van de Ming-dynastie (1368-1644) en de opkomst van de Qing-dynastie (1644-1911). Tot 1740 was het Chinese arbeiders verboden om hun vrouwen mee te nemen naar Taiwan. Velen trouwden daarom met een inheemse vrouw, hetgeen de assimilatie en sinificatie van de oorspronkelijke bevolkingsgroepen versnelde. Tegenwoordig is deze assimilatie zo ver voortgeschreden, dat van de veertien oorspronkelijke stammen op het westelijke en noordelijke laagland geen enkele meer over is. De afstammelingen van gemengd bloed beschouwen zichzelf inmiddels wel als *native* Taiwanese.

Anders is het gesteld met de groepen in de bergen aan de oostelijke kant van het eiland, die zich steeds hebben verzet tegen overheersing en die pas in 1884 effectief onder Chinees bewind kwamen (Balcom 2005, xvi). De zestien overgebleven officieel erkende inheemse groepen, te weten de Amis, Atayal, Paiwan, Bunun, Puyuma, Rukai, Tsou, Saisiyat, Yami, Tsao, Kavalan en Taroko (Government of the Republic of China 2018) waren vanwege de afgelegen ligging van hun woongebieden in staat zich in meer of mindere mate aan assimilatie te onttrekken. Zij maken tegenwoordig met ongeveer 400.000 inwoners slechts twee procent uit van de Taiwanese bevolking. Zij werden door de Qing beschouwd als “rauwe wilden” (*sheng fan* 生番) in tegenstelling tot de “gare wilden” (*shu fan* 熟番), zoals de geassimileerde bewoners van de laaglanden in het westen werden genoemd.

Ik moet mij hier noodgedwongen bedienen van Angelsaksische termen, aangezien we in het Nederlands alleen het woord “inheems” hebben en er geen specifieke equivalenten bestaan voor *native*, *aboriginal* en *indigenous*. Ik zal in artikel *native* gebruiken voor de Chinezen en Chinezen van gemengd bloed, die sinds het einde van de Ming-dynastie in Taiwan wonen. Ik zal de termen *indigenous* en het Nederlandse *inheems* exclusief gebruiken als ik aan de hierboven genoemde zestien inheemse groepen refereer en die het centrale onderwerp van dit artikel zijn. *Aboriginal* gebruik ik als een hybride begrip, dat verwijst naar de twee hier genoemde categorieën en naar literatuur over deze

groepen. *Aboriginal literature* gaat dus weliswaar over inheemse en *native* groepen, maar kan ook door buitenstaanders zoals Japanners zijn geschreven.

Met het koloniale bestuur van de Japanners vanaf 1895 ontstond er serieuze aandacht voor de inheemse gemeenschappen, hun cultuur en hun taal. De Japanners hielden met geweld de inheemse groepen onder controle, maar brachten ook hun talen in kaart en begonnen met het vastleggen van de tot dan toe uitsluitend oraal overgeleverde mythen, legenden, liederen en andere taaluitingen. In de beschrijving van de geschiedenis van de Taiwanese inheemse literatuur wordt deze periode beschouwd als de eerste fase van drie (Balcom 2005 en Tu 1998). Hierbij gaat het dus om oorspronkelijk orale teksten die door derden zijn opgeschreven en op de vertaling waarvan de inheemse gemeenschappen geen invloed hadden.

De tweede fase is een hybride fase, waarin Japanse, Han-Chinese of Hakka schrijvers gebruikmakend van inheemse elementen fictie schrijven over het inheemse leven. Hierbij speelde zeker het politieke streven van *native* Taiwanese een rol, om gebruikmakend van de inheemse groepen een Taiwanese identiteit te construeren, die duidelijk anders is dan de Chinese. Instrumentalistisch of niet, er spreekt uit dit proza vaak een enorm mededogen met het lot en de levensomstandigheden van inheemse gemeenschappen (Tu 1998, xv).

Pas in de derde fase komen de inheemse gemeenschappen zelf aan het woord. Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw verschijnen er door inheemse schrijvers zelf geschreven verhalen, waarin de ondergeschikte positie en de snel verdwijnende inheemse cultuuruitingen centraal staan. De uitingen van frustratie en protest over de systematische uitsluiting en negering van inheemse groepen versterken niet alleen het zelfbewustzijn, maar fungeren ook als aanklacht en als oproep tot actie. Er ontstaat serieuze aandacht voor de inheemse zaak en inheemse literatuur. In de jaren tachtig en negentig kent de inheemse literatuur een ongekennde bloei.

De conclusie ligt voor de hand, dat door zich toegang te verschaffen tot de literatuur de inheemse gemeenschappen een begin hebben gemaakt met hun emancipatie. Mijn stelling is, dat aan die conclusie wel iets is af te dingen. Voor emancipatie is invloed nodig. Zo lang inheemse groepen geen duidelijk beeld hebben van welke inhoud die emancipatie moet hebben, zal ook de inheemse literatuur veroordeeld blijven tot de marge. De overgang van het orale naar het geschreven register vormt daarbij een extra complicatie. In wat volgt ga ik daar dieper op in.

VAN ORATUUR NAAR LITERATUUR EN HET PROBEREN VAN VERTALEN

Tot aan de opheffing van de noodtoestand in 1987 was er slechts *over* inheemse groepen geschreven door overigens vaak zeer betrokken Han-Chinese of Japanse cultureel antropologen en taalkundigen. Met de opheffing van de noodtoestand ontstond het bewustzijn dat inheemse groepen *zelf* over hun geschiedenis en hun kijk op de wereld aan het woord dienden te komen. Alleen: dat woord diende wel *geschreven* te worden, wilde het toegankelijk zijn voor de buitenwereld. Hoewel er wel pogingen waren ondernomen om inheemse talen te romaniseren (Lin 2017, 2), werden deze behalve voor taalkundige en educatieve doeleinden niet gebruikt voor literaire productie. Vrijwel zonder uitzondering kozen inheemse schrijvers voor de taal van de onderdrukker: het Mandarijn (Balcom 2005, xx-xxi).

Daarbij doen zich in ieder geval twee zwaarwegende problemen voor. Het eerste heeft te maken met de taal zelf: de Taiwanese inheemse talen behoren tot de Austronesische taalgroep, waarbij de woordvolgorde bepaald wordt door de V-S-O structuur, terwijl het Mandarijn de S-V-O structuur heeft. In de praktijk levert dat regelmatig ongemakkelijke zinnen op, zoals in een van de weinige bloemlezingen van inheemse literatuur wordt vastgesteld: “Therefore, even when reading an award-winning story such as Topas Tamapima’s *The Last Hunter*, the native speaker of Chinese will find the work almost fluent, but not without some awkwardness” (Balcom 2005, xxi). Voeg daarbij de soms slechte beheersing van het Mandarijn en het resultaat kan zijn dat het geschrevene het tegenovergestelde betekent van wat werd bedoeld, zoals Balcom in een voorbeeld van Adaw Palaf laat zien (Idem 2005, xxi). Een niet te verwaarlozen bijkomend probleem is dat overgeleverde inheemse teksten onderdeel waren van ceremoniën, waarin ze gedeclameerd en/of gezongen werden. Buiten deze ceremoniële context gaat het prosodische effect van taal verloren.

Het tweede probleem heeft te maken met het feit, dat de inheemse producent van teksten in zekere zin de oorspronkelijke schrijver is en de vertaler. Schrijven en vertalen vindt in veel gevallen *tegelijkertijd* plaatsvindt. Er zijn uiteraard wel meer schrijvers die hun eigen werk vertalen, maar inheemse vastleggers van orale tekst beschikken niet over een originele versie. Van hen wordt wel verwacht wat van elke goede vertaler wordt verwacht, namelijk dat niet alleen recht gedaan wordt aan de oorspronkelijke tekst, maar dat tegelijkertijd de context en het wereldbeeld, die ten grondslag liggen aan de oorspronkelijke tekst ook in de vertaling zijn terug te vinden. Lucas Klein legt in een

verhelderend essay (2014, 170-97) uit, hoe het kiezen van *context frame* allesbepalend is en dat in een goede vertaling “not only the reader [can] access its source and target cultures, but through which source and target cultures can access each other, as well”.

Daarmee ligt de lat voor de inheemse Taiwanese vastlegger van overgeleverde teksten en de schepper van nieuw oorspronkelijk werk bijna onneembaar hoog. Het resultaat wordt minder toegankelijk voor buitenstaanders dan ander vertaald werk, waardoor de kans op marginaliteit van het geproduceerde toeneemt.

INHEEMSE SCHRIJVERS, HUN TEKSTEN EN HUN VERHOUDING TOT HET INHEEMSE

Om een beeld te krijgen van wat de teksten van inheemse schrijvers onderscheidt van andersoortige teksten en welke kenmerken deze teksten “inheems” maken, onderzocht ik zowel proza als poëzie als essays van schrijvers die zichzelf expliciet als inheems manifesteren. Belangrijke beperking daarbij was, dat deze teksten in vertaling voorhanden moesten zijn.

Een goed voorbeeld is “The Last Hunter” (Belcom 2005, 4-20), waarin schrijver Topas Tamapima een beeld schetst van de gekwelde Bunun-jager Biyari die zowel door zijn echtgenote als door zijn omgeving wordt geminacht, omdat hij enerzijds niet een volwaardig Bunun-jager is en anderzijds de boot heeft gemist in de moderne wereld. In het verhaal komt een aantal karakteristieke kenmerken van inheemse korte verhalen naar voren: de hoofdpersoon heeft het gevoel de aansluiting met de werkelijkheid te verliezen, omdat de inheemse levenswijze niet meer past en hij niet goed weet hoe hij de moderniteit in zijn leven vorm moet geven. Een algemeen gevoel van misplaatstheid zet de toon van het verhaal, waarbij het verleden geromantiseerd wordt.

Verder valt net als in veel andere verhalen op, dat het inheems zijn nogal expliciet wordt gebracht. Het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van de alwetende verteller, die het verhaal steeds onderbreekt om de lezer uit te leggen dat we met een inheems gebruik of traditioneel gedrag te maken hebben. Dit steeds expliciet refereren aan de inheemsheid komt nogal kunstmatig over en toont een zekere onbeholpenheid met het literaire genre van het korte verhaal. Dat het principe van *show, don't tell* wordt geschonden zou kunnen worden uitgelegd als een stijlkeuze, waarbij de onbeholpenheid doelbewust in het verhaal wordt gestopt, vergelijkbaar bijvoorbeeld met de kinderlijke stijl in de

naïeve schilderkunst. Die uitleg lijkt mij echter onwaarschijnlijk, omdat ook in andere passages die onbeholpenheid naar voren komt. Zo zitten er enkele onverklaarbare en onlogische “discontinuïteiten” in het verhaal, die wel de lezer in de war brengen, maar niet het verhaal dienen. In de verschillende vertalingen van het verhaal wijzen de vertalers ook op deze inconsistenties, die zij vervolgens “verbeteren” of voor rekening van de schrijver laten.

Ook in de inheemse poëzie is het gevoel van vervreemding overal te vinden. De expliciete en uitleggende verwijzingen naar het inheems-zijn zijn ook daar ruim voorhanden, maar er zijn ook meer subtiele verwijzingen naar de psychologische impact van het gemarginaliseerd-zijn op het individu. Een goed voorbeeld daarvan is “Back to the Tribe” van Atayal-dichter Walis Nokan (2001, 453-55). Daarin merken een in de grote stad verdwaald geraakte onderwijzer, een bouwvakker, een zangeres en een McDonaldsmedewerker dat ze “centimeter voor centimeter verdwijnen” en besluiten zij terug te gaan naar hun tribale wortels. Is het gebruik van het woord “tribe” in bovenstaand gedicht nog te begrijpen, in “Duckweed” (Walis 2005, 165) komt dat toch kunstmatig en te expliciet over. Het is onwaarschijnlijk, dat stamleden naar zichzelf en hun gemeenschap als “stam” zouden verwijzen. Het is een cultureel antropologische term, van een buitenstaander dus. Deze verwijzingen naar het inheemse en exotische, die ook in andere onderzochte poëzie te vinden is, geeft deze poëzie een schematisch, eenduidig en voorspelbaar karakter, wat de poëtische spanning vermindert of wegneemt.

Ten slotte valt naast de romantisering van het traditionele inheemse leven ook het beeld van harmonie op, zowel binnen als tussen de verschillende gemeenschappen. We weten uit andere bronnen, dat die harmonie vaak ver te zoeken was en dat er zelfs openlijke vijandschap was tussen de verschillende gemeenschappen. Uiteraard hielp en helpt het niet, dat de verschillende talen zo verschillend waren, dat de verschillende stammen elkaar niet konden verstaan. Een goed voorbeeld is het gedicht “Youth of Wushe” (2005, 166), waarin Walis Nokan het Wushe-bloedblad uit 1930, waarin de Japanners bloedig wraak nemen op een inheemse opstand. Maar uit andere bronnen weten we dat tijdens en na het incident de Japanners werden geholpen door de Taroko en Toda, die het incident gebruikten om oude rekeningen met de Seediq te vereffenen (Hung 2000, 223).

Tamapima en Walis kunnen we beschouwen als vertegenwoordigers van een groep inheemse schrijvers, die sterk vanuit de traditie, het verlies van

inheemse culturele waarden, de koloniale en kapitalistische onderdrukking, kortom vanuit het slachtofferschap over het inheemse leven schrijven. Zij staan -ook buiten het schrijven om- een houding voor van “terug naar de wortels”. Beiden identificeren zich ook met andere inheemse groepen in andere landen, zoals Canada, Australië en Nieuw-Zeeland.

Anders is het gesteld met auteurs als Sun Dachuan, die vooral bekend is vanwege zijn essayistische werk, zijn activisme en zijn politieke inzet voor de verbetering van de positie van inheemse gemeenschappen. Zijn “The Mother of History” (Paelabang 2005, 117-22) is in veel bloemlezingen en tijdschriften opgenomen. Ook in andere essays (Sun 2014, 443) en de inleiding bij de webpagina over “[Indigenous] Literature” van het Taiwanese Ministerie van Cultuur (Sun 2022) laat hij zich van zijn meer activistische kant zien. In de politieke arena vecht hij in zijn functie van vice-premier en vertegenwoordiger van de inheemse gemeenschappen voor de verbetering van hun sociaal-economische positie. Hier wordt aan “de buitenkant” gevochten voor de “binnenkant”.

In alle literaire genres doen inheemse schrijvers dus van zich spreken en dragen zij bij aan hun zichtbaarheid binnen de Taiwanese samenleving. In die zin draagt de literaire productie van inheemse schrijvers zeker bij aan de emancipatie van hun gemeenschappen. In het volgende hoofdstuk wil ik onderzoeken wat de aard van die emancipatie is en of die te vergelijken is met de emancipatie via de literatuur van andere minderheidsgroepen.

INHEEMSE LITERATUUR VERGELEKEN MET ANDERE MINDERHEDENLITERATUUR

Het ligt voor de hand om de Taiwanese inheemse literatuur te vergelijken met andere vormen van minderhedenliteratuur, zoals bijvoorbeeld de teksten van migrantenarbeiders (*da gong wenxue* 打工文學) op het Chinese vasteland of de grotendeels online te vinden teksten van de LHBTQ+-gemeenschap. De discussie over de vraag of deze teksten literatuur zijn is bijzonder levendig en is gezien de vele vragen zeker niet uitgekristalliseerd. Zo vraagt van Crevel zich af: “... Is [migrant workers poetry] even poetry? Is it not just labor activism or social justice warfare with line breaks, socially significant but artistically dull?” (2019, 138). En een Italiaanse vakgenoot: : “The debate on the “literariness” (*wenxue xing* 文学性) of working-class writers, although undoubtedly relevant,

risks turning sterile if our aesthetic is not contested” (Picerni 2020, 126). In ons geval dient de vraag beantwoord te worden aan welke criteria inheemse teksten moeten voldoen om als literaire tekst te worden beschouwd. Zijn dat andere criteria dan voor teksten uit de *mainstream*? Mogen bijvoorbeeld emancipatoire overwegingen een rol spelen om een tekst welwillend tegemoet te treden? Is dat niet zowel bevoogdend als neerbuigend? Deze vragen spelen bij alle teksten een rol waarin een minderheid aan het woord is. Zo kennen we bijvoorbeeld teksten die door gevangenen of bewoners van krankzinnigeninrichtingen werden geschreven. Maar de poëzie van Achterberg en het proza van Maarten Biesheuvel en Jan Arends wordt niet tot de literatuur gerekend omdat deze auteurs ooit in een inrichting zijn opgenomen. Zij hebben kennelijk esthetische waarde, die uitstijgt boven hun persoonlijke achtergrond. Onderwerpeuze en een achtergrond van achterstelling is niet voldoende om teksten tot de literatuur te rekenen.

Uit de voorgaande alinea blijkt wel dat we *anders* naar dit soort teksten moeten kijken, alhoewel nog niet heel erg duidelijk is *hoe anders*. Het is verleidelijk de teksten van inheemse schrijvers dan maar over eenzelfde kam te scheren als die van migrantenarbeiders en die van de LHBTQ+ gemeenschap op het Chinese vasteland. Toch wil ik hier betogen dat de Taiwanese inheemse literatuur van een andere orde is en dat dus ook niet op grond van een zekere verwantschap met andere minderhedenliteratuur geconcludeerd mag worden dat wij er dezelfde soort conclusies uit kunnen trekken. Dat geldt zeker voor conclusies met betrekking tot de al of niet vermeende marginaliteit ervan. Dat de Taiwanese inheemse literatuur anders benaderd moet worden heeft in mijn opvatting te maken met een drietal factoren: a) hun omvang; b) hun achtergrond en geschiedenis en c) hun oriëntatie op een a-historisch ideaal waarin niet duidelijk is hoe moderne en traditionele elementen zich tot elkaar verhouden.

Inheemse literatuur in Taiwan is in kwantitatief opzicht klein. De totale inheemse bevolking telt ongeveer 400.000 zielen, nog geen twee procent van de Taiwanese bevolking. Volgens Sun Dachuan zijn er ongeveer vijftig inheemse schrijvers actief (2015, 4). Taiwanese inheemse literatuur circuleert vooral in andere inheemse kringen en binnen een relatief beperkt in het onderwerp gespecialiseerd Japanstalig en Chineeststalig publiek. Sun Dachuan erkent, dat “[e]ven though some English translations have been accomplished, they do not add up to much” (2015, 4-5). Vergelijk dit met de enorme omvang van en

belangstelling voor de migrantenliteratuur op het Chinese vasteland. Zijn omvang draagt bij aan de marginaliteit van de inheemse literatuur.

Bovendien komt inheemse literatuur voort uit een orale context, waarbij schrijvers maar langzamerhand zich het geschreven register eigen maken (Sun Dachuan, 2015, 4). Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de migrantenliteratuur, die zich kan laven aan een millennia-oude traditie van geschreven literatuur. De conclusie moet zijn, dat zowel uit het gezichtspunt van literaire productie als van maatschappelijke receptie de Taiwanese inheemse literatuur het klimaat tegen heeft om uit de marge te geraken.

De derde overweging is van meer fundamentele aard. Het werk van inheemse auteurs sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw heeft zowel de inheemse gemeenschappen als het publiek bewust gemaakt van hun systematische historische achterstelling. Bewustwording is de eerste stap naar emancipatie. Het is echter wel problematisch dat noch uit de literatuur noch uit de inheemse emancipatiebeweging duidelijk wordt hoe die emancipatie er precies uit ziet en hoe die zich verhoudt tot het inheems-zijn. Hoe kun je betekenisvol lid van een inheemse gemeenschap zijn en tegelijkertijd volwaardig lid van de moderne samenleving, zelfs als die samenleving zich inspant om zo multicultureel mogelijk te zijn. We mogen aannemen dat men niet terug wil naar het koppensnellen en naar een tijd zonder onderwijs en gezondheidszorg. De vraag is dan wat het inheems-zijn dan voorstelt buiten een zeker exotisme om. Kortom: het emancipatiestreven is ambivalent, waardoor het niet door zal kunnen breken naar de *mainstream*. Mede door deze ambivalentie lijkt de inheemse literatuur gedoemd tot de marge.

TOT SLOT

Inheemse gemeenschappen in Taiwan bevinden zich door sociaal-economische, historische en antropologische oorzaken in de marge van de samenleving. Deze gemeenschappen hebben een ambivalente houding ten opzichte van de co-existentie van traditionele en moderne elementen in hun dagelijkse leven. De inheemse literatuur reflecteert deze ambivalentie en draagt daardoor bij aan deze marginale positie.

Het is evenwel eenzijdig en kortzichtig om de Taiwanese inheemse literatuur te beschrijven aan de hand van zaken die er allemaal aan zouden ontbreken. Men maakt zich dan gemakkelijk schuldig aan cultureel superioriteitsdenken. Inheemse auteurs zetten ons immers ook aan het denken,

juist over onze esthetische referentiekaders en literaire criteria. Zoals alle literatuur verrijkend dus. Ik wil echter ook stelling nemen tegen een te welwillende houding van *tout comprendre, c'est tout pardonner*. Dat leidt al gauw tot bevoogding en neerbuigendheid.

Wat dan wel? De plaats van de inheemse literatuur mag dan in het enorme gebouw van de Taiwanese en Chineestalige literatuur een klein kamertje bewonen, er zonder is dat gebouw niet compleet. Inheemse schrijvers moeten hun positie koesteren en via hun verhalen, essays en gedichten over inheemse thema's in hun eigen toonsoort iets blijven toevoegen aan de wereld wat we zonder hen niet wisten.

BIBLIOGRAFIE

- Balcom, John and Yingsih. 2005. *Indigenous Writers of Taiwan*. New York: Columbia University Press.
- Balcom, John (vert.). 2005. "The Last Hunter." In *Indigenous Writers of Taiwan*, edited by John and Yingsih Balcom, 1-22. New York: Columbia University Press.
- Chen, Fang-Ming (Ed.). 2015. *The Anthology of Taiwan Indigenous Literature*. Poetry and Prose. Taipei: Council of Indigenous Peoples.
- Council of Indigenous Peoples. *Introduction of Indigenous Peoples. About CIP*.
<https://www.cip.gov.tw/en/menu/data-list/D6CE6A4C9BFECCEA-info.html?cupid=D6CE6A4C9BFECCEA>. Gedownload op 5 december 2021.
- Crevel, Maghiel van. 2008. *Chinese Poetry in Times of Mind, Mayhem and Money*. Leiden: Brill.
- Crevel, Maghiel van. 2019. "Debts: Coming to Terms with Migrant Worker Poetry." *Chinese Literature Today*, 8(1): 127-45.
- Government of the Republic of China, 2018. "The Indigenous Peoples Basic Law."
<https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=D0130003>. Gedownload op 5 december 2021.
- Hung, Chien-Chao. 2000. *A History of Taiwan*. Rimini: Il Cerchio.
- Klein, Lucas. 2014. "A Dissonance of Discourses: Literary Theory, Ideology, and Translation in Mo Yan and Chinese Literary Studies." *Comparative Literature Studies* 53(1): 170-97.
- Lin, Pei-yin. 2017. "Introduction: Relocating the Multilingual New Taiwanese Literature." In *Colonial Taiwan: Negotiating Identities and Modernity through Literature*, 1-44. Leiden: Brill 2017.
- Paelabang, Danapan. 2005. "The Mother of History." In *Indigenous Writers of Taiwan*, edited by John and

Yingtsih Balcom, 117-22. New York: Columbia University Press.

Picerni, Federico. 2020. "A Proletarian Nora: Discussing Fan Yusu." *Made in China* 5(10): 125-29.

- Sun, Dachuan. 2014. "The World of Mountains and Seas: Preface to the Inaugural Issue of the Culture of Mountains and Seas Bimonthly." In *The Columbia Sourcebook of Literary Taiwan*, edited by Sung-sheng, Yvonne Chang, et al. New York: Columbia University Press.
- Sun, Dachuan. 2015. "Introduction. Echoes from the Island in the Ocean: the Past, Present and Future of Taiwan Indigenous Literature." In *The Anthology of Taiwan Indigenous Literature*. Poetry and Prose. Taipei: Council of Indigenous Peoples.
- Sun, Dachuan, 2022. "The Background to Taiwan Aboriginal Literature."
https://toolkit.culture.tw/en/literaturetheme_73_84.html?themeld=84. Gedownload op 14 juli 2022.
- Tu, Kuo-ch'ing. 1998. "Aboriginal Literature in Taiwan." *Taiwan Literature: English Translation Series*, no.3. vii-xx). Santa Barbara: The Interdisciplinary Humanities Center, University of California.
- Walis, Nokan. 2005. "Four Poems." In *Indigenous Writers of Taiwan*, edited by John and Yingtsih Balcom, 165-69. New York: Columbia University Press.
- Walis, Nokan. 2001. "Back to the Tribe!" In *Frontier Taiwan*. An Anthology of Modern Chinese Poetry, edited by Michelle Yeh and M.G.D. Malmqvist, 453-55. New York: Columbia University Press.
- Wang, Linda (vert.) 1998. "The last Hunter." *Taiwan Literature: English Translation Series*, no.3: 13-35. Santa Barbara: The Interdisciplinary Humanities Center, University of California.